

Hein Flach

16-12-25, 19:07 | update: 17-12-25, 14:38

Luisteren

Delen

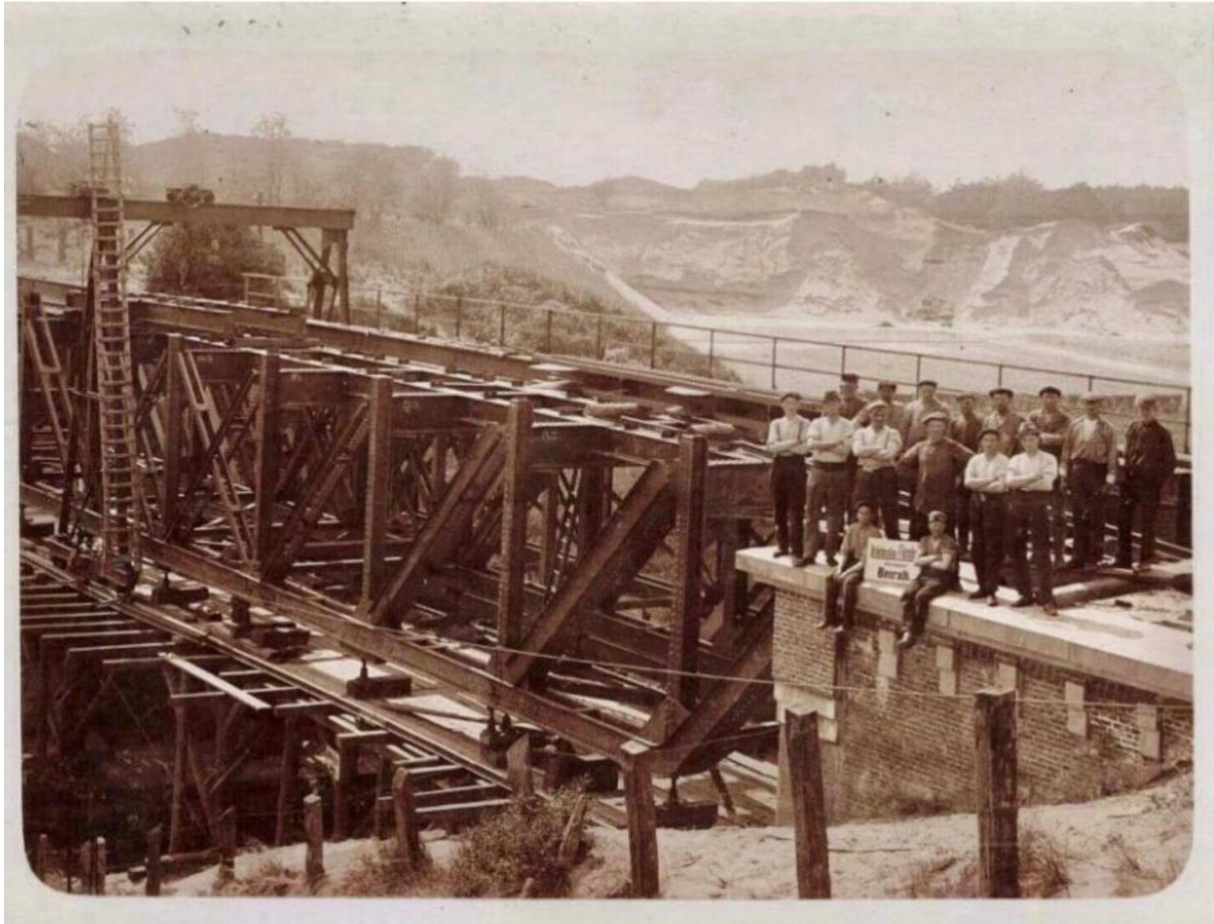

Johan Plug van Staatsbosbeheer: „Het is sturen en beheren waar mogelijk.” © Foto United Photos/Toussaint Kluiters

OVERVEENBezoekers die regelmatig in natuurterrein Middenduin in Overveen vertoeven, kan het niet zijn ontgaan. Een aannemer is al weken bezig met flink ingrijpende werkzaamheden in het duingebied. Deze krant loopt een ochtend mee met projectleider Johan Plug van Staatsbosbeheer Gooi- en Kennemerland, die uitleg geeft aan wat er allemaal gebeurt en waarom.

Johan Plug is als projectleider verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van de natuurherstelmaatregelen. Staatsbosbeheer doet dat in opdracht van de provincie Noord-Holland en krijgt daarvoor ook subsidie. Plug vertelt dat het vochtige graslandgebied (Zanderij) in Middenduin tot de jaren negentig van de vorige eeuw bollenveld is geweest.

In het voorjaar, als bewijs daarvan, zie je hier en daar nog een verdwaalde narcis groeien. „In de negentiende en begin twintigste eeuw is een deel van Middenduin afgezand. In de Zanderijvaart lagen de zandschepen die naar de stad Haarlem gingen.”

Zeldzame ansichtkaart van de bouw van de spoorbrug in Middenduyn. Op de achtergrond het afgraven van de 'Zanderij'. © Beeldbank NH

Middenduyn is een relatief klein Natura 2000-gebied ter grootte van 160 hectare, vertelt Plug. Hoewel dat voor een natuurgebied niet al te groot is, kenmerkt het terrein zich door grote variatie. Vochtige en droge graslanden wisselen af met struwelen en bos. „Er is veel op een relatief klein oppervlak en dat maakt Middenduyn uniek.”

Zompig

Op het grasveld nabij de spoorbrug zijn de werkzaamheden zo'n twee maanden geleden begonnen. Er liggen grote rijplaten voor het zware materieel, want de ondergrond hier is zompig. Er is een watergang opengegraven die helemaal was dichtgegroeid met riet en lisdodde. „Dit om ervoor te zorgen dat de waterhuishouding in het gebied op orde blijft én voedingsstoffen als fosfaat versneld worden afgevoerd. Zodat de voedselarme situatie in stand blijft”, aldus Plug.

We willen de waterstand in de Zanderij zo hoog mogelijk hebben. Daar hebben sommige plantensoorten profijt van

Johan Plug
Staatsbosbeheer

„We zorgen er wel voor dat het waterpeil tegelijkertijd hoog blijft staan”, vervolgt hij.

„We willen de waterstand in de Zanderij zo hoog mogelijk hebben. Daar hebben sommige plantensoorten profijt van.” Plug wijst op een stuw, waarmee de waterstand geregeld kan worden. „'s Zomers staat het hier helemaal vol met orchideeën; dat zijn plekken waar we erg zuinig op zijn.”

In het najaar wordt de waterstand gedurende een korte periode flink verlaagd, zodat het terrein kan worden gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd.

Overveen - Johan Plug van Staatsbosbeheer gaat Middenduin opknappen © United Photos/Toussaint Kluiters

Toch noopten sommige ontwikkelingen tot ingrijpen in het landschap. Het gaat met name om de neerslag van stikstof waardoor het terrein is verruigd, zegt Plug. Gevolg is dat op veel plekken het gras veel te hoog en te dicht is geworden en 'verstruiking' is opgetreden, waardoor kwetsbare planten en dieren het loodje leggen. „Daar doen we dan ingrepen om die tendens terug te draaien.”

Wandelaars lopen langs de Zanderijvaart richting de spoorbrug. © Foto United Photos/Toussaint Kluiters

Verderop in Middenduyn, aan de zuidkant van de Zeeweg, ligt een voor publiek niet toegankelijk terrein dat flink is aangepakt. Hij wijst op een plek waar het gras veertig centimeter hoog staat. Een dichte mat waar andere plantensoorten en dieren niets aan hebben.

„Er staat nog wat mos tussen, een klein beetje walstro, maar dat is het. Konijnen worden hier niet gelukkig van. Dit kunnen ze niet bijhouden. Die houden van een korte vegetatie. De invloed van begrazing door reeën, hooglanders en paarden is ten opzichte van het konijn gering. Zonde dat de konijnen bijna zijn verdwenen. We hopen in de toekomst gevaccineerde konijnen te kunnen herintroduceren.”

In 2019 is een groot bosgedeelte gekapt in Middenduyn, om verstuiwingen te creëren. Dat zand wordt door de wind het duingebied ingeblazen - en kalkrijk zand bindt stikstof. „Daarmee rem je het proces van verstruiking en vergrassing.” De kalkdeeltjes, zo blijkt uit metingen van Staatsbosbeheer, worden vanaf de Zeereep tot anderhalve kilometer ver het duingebied ingeblazen. „Zo ver reikt de invloed van de wind.”

Noordhelling

We beklimmen een zogeheten noordhelling van een hoge duinrug. Hier zijn de omstandigheden anders dan aan de zuidkant. Luwer, vochtiger en kouder.

„Noordhellingen kenmerken zich door hun diversiteit aan plantensoorten, in tegenstelling tot zuidhellingen die extreem warm kunnen worden. Daarom zijn wij zuinig op onze noordhellingen.” Om de duinroos en de grasvegetaties 'kort' te houden, wordt er af en toe gemaaid of er worden schapen ingezet voor begrazing. Dat moet wel, want in vroeger tijden zaten er in de duinen veel konijnen. „Konijnen zijn eigenlijk je natuurlijke begrazers. Helaas zijn ze door allerlei ziekten nagenoeg verdwenen. Daardoor is de verruiging zo toegenomen.”

Zandzegge, pionier op een verstuivingslocatie. © Foto Mediahuis

Op de top van deze noordhelling is een zandverstuiving gecreëerd. „We willen afwisseling tussen open stukken, belangrijk voor zandhagedis en bijen, en stukken waar juist veel kruiden groeien. We willen veel verschillende biotopen op één helling.”

Johan Plug is onder de indruk van een minstens 150 jaar oude eik. © Foto
Even verderop staat een eikenboom, die waarschijnlijk 100 tot 150 jaar oud is. Een gedrongen en knoestig exemplaar, omdat er weinig voedsel in de grond zit – dus gaat de groei langzaam. „Prachtige bomen waar tientallen verschillende insectensoorten op kunnen zitten. Exoten als rimpelroos, dwergmispel of Amerikaanse vogelkers die onder deze eiken groeien, worden verwijderd. Waarmee weer beplanting wordt gestimuleerd die hier van nature voorkomt.”

Hoewel de dennen destijds zijn gerooid, staan er alweer wat zaailingen. © Foto Mediahuis

Al in 2018 zijn in Middenduyn veel dennen gerooid om inheemse soorten de kans te geven. Hellingen zijn toen kaal gelaten. Er zijn soorten teruggekomen als dauwbraam en duinriet. Een machine heeft ook die pioniers verwijderd. Nu zie je bovenop het duyn zandverstuivingen en in de duinkommen staat het vol met meidoorn, eik en berk. Zo wil Staatsbosbeheer het hebben. Waar de boel in de valleien is dichtgegroeid en waar de aannemer niet met de machines bij kan, hoopt men dat schapen en hooglanders het effectieve 'snoeiwerk' verrichten. „Het is sturen en beheren waar mogelijk.”

De basis voor een duin-graslandgebied is gecreëerd met het verwijderen van een abelenbos en het zeven van zand. © Foto Mediahuis

Onlangs is een groot stuk geplagd op de plek waar een abelenbos stond. De bomen zijn weggehaald, evenals alle struiken. Tot een meter diep is het zand gezeefd. Wortels en organisch materiaal zijn afgevoerd, waarmee de basis is gecreëerd voor een duin-graslandgebied. „Dat is wat we hier willen. In Europa is dat tamelijk zeldzaam. Nederland bezit een groot deel, dus we moeten er zuinig mee zijn en proberen het areaal groter te maken.”

Een bestaande waterpoel, de enige in Middenduin, is geschoond. © Foto Mediahuis
De aannemer is nog niet klaar. Markeringspalen geven de contour aan van een nog te ontgraven terreingedeelte. Wel is hier een bestaande kleine
ven opengegraven. Deze vochtige duinvallei is een ideaal leefgebied voor vogels, libellen, vlinders, zandhagedis, rugstreeppad en planten als parnassia, watermunt, kruipwilg, mos, zegges en moeraskartelblad.
In Middenduin is dit de enige natuurlijke waterpartij. „Als het helemaal klaar is, komt er een raster omheen om de hooglanders te weren. Anders poepen en plassen ze in het water en krijg je voedingsstoffen – en dus 'flap' in het water – die je niet wilt.”

Melig takmos, een korstsmos op een meidoorntak. © Foto Mediahuis

In februari zijn alle werkzaamheden afgerond. „Dan is het gebied gereset, waardoor je soorten die je wilt hebben de kans geeft zich te ontwikkelen”, zegt Plug. „Als we dat niet hadden gedaan, was je alles kwijt geweest en ze komen helaas niet meer vanzelf terug.”
‘Vrienden Middenduin’ positief kritisch

Betrokkenen en liefhebbers van Middenduin reageren positief op de maatregelen. Voorzitter Ed Prins van de Stichting Vrienden van Middenduin: „Al een paar jaar zien we dat het gebied achteruitgaat. Het verruigt onder meer door overwoekering van braam, Amerikaanse vogelkers, esdoorn en plaatselijk zelfs brandnetel. Enerzijds komt het door stikstofneerslag en recreatiedruk.”

Maar ook het beheer zou wel beter kunnen, vindt Prins. „We zetten kanttekeningen bij de rigoureuze aanpak door maaierwerkzaamheden, begrazing met schapen en het waterbeheer. Maar de toelichting op de maatregelen stellen we op prijs. Het doel om aan de westkant van Middenduin - richting Kraansvlak en de Bokkedoorns - meer open duin te creëren en verstuing te bevorderen, vinden we goed.

De aanpassing van de waterloop in de zanderij kan een verbetering zijn, mits het waterbeheer ook aangepast wordt en het water in droge perioden langer in het gebied gehouden wordt. We hopen dat na het uitvoeren van deze maatregelen het jaarlijkse beheer beter wordt. Kortom, we zijn positief dat er wat gebeurt en we hebben er ook enkele vragen bij.”